

Şu ýyl Mary welaýatynda Halkara Nowruz baýramynyň bellenilýän günlerinde Mirasa sarpa goýmak, Watany özgertmek ýylynyň jemlenmegi mynasybetli ildeşlerimiziň birnäçesi hormatly Prezidentimiziň Permany bilen Şa serpaýlaryna, hormatly atlara mynasyp boldy. Şolaryň arasynda Saýat etrabynyň Esgi geňeşliginiň Gyzylgaya obasynyň ýaşajyysy Jumagül Halýýewa-da bar. Oňa hormatly Prezidentimiziň Permany bilen «Türkmenistanyň at gazanan medeniýet işgäri» diýen hormatly at dakylady. Onuň ykbalynyň agramly bölegi Saýat etrabynyň «Çapak» halk döredijilik topary bilen baglanyşykly. Bu topara ençeme ýyllap ýolbaşçy bolan zenanyň häzirlen hem tansdan höwesli egsiler ýaly däl. Şonuň üçin Jumagül ene bilen söhbedimiz hem tans sungaty barada boldy.

— **Jumagül daýza, sizi hormatly ada mynasyp bolmagyňyz bilen gutlaýarys. Söhbedimiziň başynda «Çapak» tansynyň döremeginiň taryhy sebäpleri hakynda durup geçäýseňiz?!**

— Ilki bilen biziň çekýän zähmetimize uly baha berýän hormatly Prezidentimize tüýs ýürekden hoşallyk bildirýärim.

«Çapak» tansy öz-gözbaşyny ata-babalarymyzyň duşman bilen döwüş guran gowgaly eýýamlaryndan alyp gaýdypdyr. «Menmen» diýen gerçekleriň bir topary Watan üçin gara başyny orta goýupdyr. Yar ojagyny saklap oturan zenanlar hem il-ýurt aladalaryndan çetde durmandyrlar. Olar edep-ekramyň, uýat-haýanyň çäginini saklap, köňül ahwallaryny aýdymlara geçirseler, söweşmäge ukyplydyklaryny tans bilen aňladypdyrlar. Parahatçylykly döwürlerde bolsa, tans şatlygyň şaýady,

bagtyň nyşany hökmünde toýbaýramlaryň bezegine öwrülipdir.

Biziň etrabymyзда bu tans häli-bu güne çenli toýlarda ýerine ýetirilip gelinýär. Dürli ýaşdaky zenanlary özünde jemleýän «Çapak» halk döredijilik toparynyň çykyşlary tomaşaçylarda uly gyzyklanma döredýär. Eýýäm 60-70 ýaşy arka atan, yüzlerinden nur ýagyp duran mährem zenanlary biparh goýma-

Ykbalyny sungata baglan

dyk güýç bolsa, tansyň jadylaýjy gudraty bolmaly.

Ady agzalan halk döredijilik topary «Lebap» ady bilen 1984-nji ýylda döredilipdi. Bu topar gysga wagtyň içinde adygyp başlady. Türkmeniň milli mirasynyň halk döredijilik eserlerinde beýan edýän zenanlaryň ýerine ýetirýän çykyşlary dünýä halklarynda uly gyzyklanma döredýär.

— **Gürrüňimizi bu toparyň agzalarynyň oýnaýan tanslarynyň taryhy we özboluşly manylary hakyndaky söhbede syrykdyraýaly.**

— «Şakyrta şakyrta igde şakyrdy-ya, Hem erre, hem teşe, toýda şakyrdy-ya» diýen sanawaç ata-babalarymyzyň durmuşlaryny açyp görkezýär. Ir döwürlerde toý tutjak bolsalar, igdeli baglar adamlaryň begenjine şarik bolupdyr. Guran igde agajynyň ýogyn yerlerini alyp, teşe bilen içini köwüp, däne döwülýän soky ýasapdyrlar. Ýokarky setirler şeýle pursatlarda döräpdir.

«Äşederaz» tansynyň taryhy

baradaky gürrüňler özüneçekijiliği bilen tapawutlanýar. Ene-mamalarymyz heniz durmuşa çykmadyk gyzlar hakynda dürli timsallary döredipdirler. Olar agaçdan bezäp-besläp gurjak ýasapdyrlar. Şol gurjaga bolsa, «Äşederaz» diýip at goýupdyrlar.

Ol özüniň kime durmuşa çykýandygynyndan bihabar bolýar. Baran öýünde bir gary baba öýüň künjünde ot ýakyp oturýar. Gyz babany görüp, zähresi ýarylan ýaly tisginýär.

Şu tansyň üsti bilen gyz maşgalanyň öz wagtynda maşgalaly bolmagy ýatladylypdyr.

— **Çapakçylaryň öz tanslarynda ulanylan serişdeleri hem özboluşly eken.**

— Bu toparyň agzalarynyň agaç çemçeleriň, oýmaklaryň üsti bilen tanslarynyň ýanynda ýerine ýetirýän şahyрана gazallary-da bar.

«Şark-şark çemçeler,

Şarkyldaşar çemçeler.

Owaza owaz goşup,

Tans ederler çemçeler» diýen heňler tansyň şagalaňyny has-da artdyrýar. Ir döwürlerde yerli ýaşajy-

jylaryň ýagşyň ýagmagyny diläp, daşarda çemçäni asyp goýmak däpleri-de bolupdyr. Oýmak bilen mejmäniň sazlaşygyndan emele gelýän owaz kalby heýjana salyp, diňleýjilere şol saz döredýän zenanlaryň nepis we ajaýyp dünýäsini ýatladyr.

Toparyň ýerine ýetirýän «Gudalaryň aýdysygy» atly çykyşy hem terbiýeçilik taýdan uly ähmiýete eýedir. Maşgala gurýan juwanlaryň ejeleriniň aýdysygynyň manysy aşakdaky ýaly bolupdyr:

—Guda jan, gyzyňyz öý süpür biljimidir?

—Yalpyldadagaýjydyr-a.

—Ik egrip biljimidir?

—Zybyrdadagaýjydyr-a.

—Hamyr ýugrup biljimidir?

—Gürsüdedagaýjydyr-a.

—Sygyr sagyp biljimidir?

—Jyzykladagaýjydyr-a.

—**Tans toparyňyzda çykyş edýän zenanlaryň lybaslarynyň aýratynlygy baradaky gürrüňleriňiz hem okyjylar üçin gyzykly bolardy.**

— Ir zamanlarda durmuşa çykmanyk gyzlar ýaglyk daňyanlarynda onuň iki ujuny bir gezek daňyp birleşdiripdirler. Durmuşa çykan zenanlar sary ýaglygy iki gezek berk çigip, daňyny maňlaýynda birleşdiripdirler. Bu bolsa olaryň baran öýüne goşulyp-garylyp gitmegi, maşgalasynyň berk bolmagy üçin edilipdir. «Ak zat alnyňa ýagşy» diýen niýet bilen uly ak ýaglygy daňmak bolsa, asylylygyň nyşany hasaplanylýpdyr.

— **Jumagül daýza, tans ynsany durmuşa, ýaşajy hyjuwandyrýp, onuň güýjüne güýç goşýar. Durmuşa ýakyn zatlar sungata geçirilende ol baklyga öwrülýär. Türkmen medeniýetini ösdürmekde alyp barýan işleriňizde uly rowaçlyklaryň hemra bolmagyny tüýs ýürekden arzuw edýäris!**

Söhbetdeş bolan Mahym ROZYÝEWA.